

nämnas att företaget Lexbase, som ofta lyfts fram i debatten, förutom att tillhandahålla en rättsdatabas, även publicerar nyheter och poddar.

Journalistförbundet kan konstatera att det förslag som Mediegrundlagskommittén lade fram och som regeringen valt att gå vidare med innebär att Myndigheten för press, radio och tv (MPTR) kommer att utfärda utgivningsbevis utifrån i princip samma kriterier som idag. Att en databas har ett utgivningsbevis kommer dock med regeringens förslag inte att vara synonymt med att databasen har grundlagsskydd. Detta eftersom den som har en databas som omfattas av den nya regeln i YGL 1 kapitlet 20 § kan hamna utanför det grundlagsskyddade området om databasen uppfyller de kriterier som uppställs i bestämmelsen. Hur kriterierna ska tolkas är dock långt ifrån klart. Enligt Journalistförbundet är risken därför stor att en person som driver en databas med utgångspunkten att databasen omfattas av grundlagsskydd i själva verket inte har något grundlagsskydd för verksamheten.

Denna risk påverkar inte bara den som driver databasen och som tror sig vara ansvarig utgivare på grund av att han eller hon fått ett utgivningsbevis från MPRT. Det drabbar också den som publicerar sig på sidan i tron om att det finns en ansvarig utgivare. Det riskerar också att påverka källskyddet eftersom meddelarfriheten bara gäller den som meddelar uppgifter till grundlagsskyddade medier. Detta har visserligen inte någon direkt relevans för frågan som är föremålet för promemorian, det vill säga huruvida undantaget "behandling av personuppgifter som sker för journalistiska ändamål" är tillämpligt, men är ändå viktigt för att förstå bakgrunden.

I promemorian redogörs för undantaget "behandling av personuppgifter som sker för journalistiska ändamål" som finns i personuppgiftslagen (PUL) och som även kommer att finnas i den nya dataskyddslagen. Undantaget innebär att behandling av personuppgifter som inte omfattas grundlagsskydd ändå kan hamna utanför personuppgiftslagsstiftningens tillämpningsområde om behandlingen sker för journalistiska ändamål. I promemorian görs bedömningen att undantaget inte kommer att vara tillämpligt på de aktuella rättsdatabaserna:

"Det torde dock krävas att kopplingen mellan personuppgifterna och det redaktionella inslaget framstår som tydlig och relevant för att undantaget för journalistisk verksamhet ska kunna åberopas. När det gäller exemplet med ett privat belastningsregister riktat till allmänheten görs bedömningen att detta inte rimligen kan falla under journalistundantaget bara för att det i anslutning till registret även förekommer fristående artiklar och rättsliga analyser."¹

Journalistförbundet ifrågasätter den slutsatsen. Bedömningen att undantaget om journalistisk verksamhets inte kommer vara tillämpligt görs bland annat med hänsyn till Satakunnan-målet. Det nämnda målet rörde ett företag vars affärsidé var att samla in uppgifter från Skatteverket för att sedan publicera uppgifterna. Det finns enligt Journalistförbundet en stor skillnad mellan inkomstuppgifter och uppgifter om brott. Allmänintresset för inkomstuppgifter får anses lägre än för uppgifter om brott. Inkomstuppgifter är till sin karaktär mer skvaller medan uppgifter om brott kan vara viktig samhällsinformation. När en dom har kommit finns det ett större behov av att förklara och sammanfatta uppgifterna än när en inkomstuppgift blir offentlig. Det finns därför anledning att ifrågasätta vilken

¹ D 2017:57, Följdändringar till ändrade mediegrundlagar, sid 121.

relevans Satakunnan-målet har för bedömningen av huruvida undantaget om journalistiska ändamål är tillämpligt i fallet med rättsdatabaser och journalistik. Det bör även nämnas att det redan finns en särskild reglering avseende kreditupplysningar som innebär att möjligheten att sprida den typen av uppgifter är begränsad.

Enligt Journalistförbundet framstår det som mer och mer uppenbart att det förslag som Mediegrundlagskommittén lagt fram och som regeringen valt att gå vidare med kommer att möta betydande problem när det ska tillämpas i praktiken. Risken är stor att domstolen tvingas bedöma vad som är legitim journalistik och inte när gränsen ska dras mellan vad som är en tillåten rättsdatabas och inte. Det finns också en stor risk att rättsdatabaser börjar använda journalistiska produkter som "täckmantel" för sin verksamhet. Journalistförbundet har inget emot nya journalistiska produkter. Vad som däremot riskerar att bli ett problem är om dessa nya produkter inte anses som journalistik enbart av den anledningen att lagstiftaren vill komma åt själva rättsdatabasen. Regeringen har enligt Journalistförbundet en skyldighet att svara på hur domstolarna i praktiken förväntas lösa dessa framtida tillämpningsproblem.

Internationellt rättsligt bistånd på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området

I promemorian behandlas frågan om internationellt rättsligt bistånd. Journalistförbundet avstyrkte förslaget i förbundets remissvar på SOU 2016:58, Ändrade mediegrundlagar:

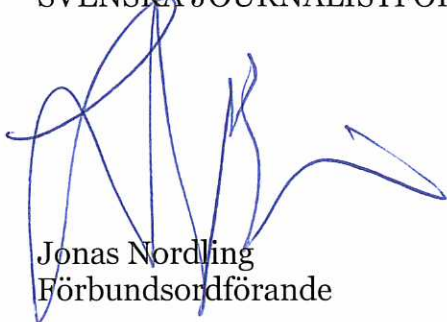
"Vi behöver inte gå långt utanför landets gränser för att hitta stater som inte har samma demokratiska tradition som Sverige när det kommer till tryck- och yttrandefrihet. Sverige har länge uppfattas som en försvarare av pressfriheten. Skulle regeringen öppna upp för internationellt rättsligt bistånd på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området skulle den bilden förändras. Det finns en risk att Sverige inte längre skulle ses som en trygg hamn för journalister som förföljs i sitt hemland.

Journalistförbundet kan inte se att den föreslagna bestämmelsen ger ett tillräckligt starkt skydd för tryck- och yttrandefriheten i de fall Sverige enligt avtal är skyldigt att lämna internationellt rättsligt bistånd. Vad som ska anses utgöra "svenska allmänna rättsprinciper" är inte tillräckligt etablerat för att det ska kunna anses utgöra ett fullgott skydd. Journalistförbundet avstyrker förslaget."

I promemorian föreslås att utredningens förslag om att införa ett krav på regeringens medgivande för att bevilja internationellt rättsligt bistånd avseende vissa politiska brott inte bör genomföras. Det får enligt Journalistförbundet förutsättas att regerings medgivande var tänkta att fungera som en rättssäkerhetsgaranti. Journalistförbundet har förståelse för de problem som en sådan regel skulle möta vilka beskrivs på ett förtjänstfullt sätt i promemorian. Det går dock inte att blunda för att denna rättssäkerhetsgaranti har påverkat remissinstanserna i deras bedömning av om internationellt rättsligt bistånd bör tillåtas. Journalistförbundet anser därför att

frågan bör utredas på nytt inom ramen för den nya utredning på tryck- och yttrandefrihetsområdet som regeringen planerar för.

Med vänlig hälsning
SVENSKA JOURNALISTFÖRBUNDET

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the end.

Jonas Nordling
Förbundsordförande